

CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH VỚI PHONG TRÀO THI ĐUA “HAI GIỎI” Ở QUẢNG BÌNH TRONG KHÁNG CHIẾN CHỐNG MỸ, CỨU NƯỚC

Thiếu tướng PGS.TS. TRINH VƯƠNG HỒNG

Nguyên Viện trưởng Viện Lịch sử Quân sự Việt Nam

PGS.TS. TRINH THỊ HỒNG HẠNH

Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh

Trong chặng đường lịch sử đấu tranh cách mạng hào hùng và oanh liệt dưới sự lãnh đạo của Đảng thế kỷ XX, Đảng bộ và nhân dân Quảng Bình tự hào đã đóng góp xứng đáng vào thắng lợi của 30 năm chiến tranh cách mạng, bảo vệ Tổ quốc, giải phóng dân tộc. Quảng Bình là một trong những địa phương đi đầu trong các phong trào phát huy sức mạnh đại đoàn kết toàn dân, tích cực tham gia sản xuất, chiến đấu. Những năm tháng kháng chiến chống Mỹ, cứu nước, Quảng Bình⁽¹⁾ là địa bàn nằm ở tuyến đầu của hậu phương lớn miền Bắc xã hội chủ nghĩa, là hậu phương trực tiếp của tiền tuyến lớn miền Nam, tích cực, chủ động xây dựng hậu phương vững mạnh, đối phó, đánh thắng mọi hoạt động đánh phá của đế quốc Mỹ. Ở vị trí tuyến đầu của hậu phương lớn miền Bắc, Quảng Bình được Chủ tịch Hồ Chí Minh, Trung ương Đảng và Chính phủ đặc biệt quan tâm.

1. Quảng Bình vinh dự được Chủ tịch Hồ Chí Minh phong tặng danh hiệu thi đua “là quê hương Hai giỏi”

Quảng Bình trong cuộc kháng chiến chống Mỹ, cứu nước, có vị trí địa - chính trị đặc biệt,

tiếp giáp với tỉnh Quảng Trị, là địa bàn đầu cầu, điểm trung chuyển, tiếp nối giữa hậu phương miền Bắc và tiền tuyến miền Nam. Mọi hoạt động kinh tế, xã hội trên đất Quảng Bình và khu vực Vĩnh Linh có ảnh hưởng trực tiếp và quan trọng đối với chiến tranh cách mạng ở miền Nam.

Sau 10 năm tiến hành chiến tranh xâm lược Việt Nam, cuối năm 1964, đầu năm 1965, đế quốc Mỹ chuyển sang thực hiện chiến lược “Chiến tranh cục bộ”.⁽²⁾ Tiến hành chiến tranh phá hoại, mục đích của Mỹ nhằm phá hoại tiềm lực kinh tế, quốc phòng và công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc, ngăn cản sự chi viện cho tiền tuyến lớn miền Nam, cô lập cách mạng miền Nam, hòng đánh bại quyết tâm chống Mỹ, cứu nước của nhân dân Việt Nam.

Trong điều kiện chiến tranh lan rộng ra cả nước⁽³⁾, vấn đề lớn đặt ra cho toàn Đảng, toàn quân và toàn dân thời điểm thử thách này là: phải tiếp tục công cuộc xây dựng miền Bắc như thế nào.

Tháng 3/1965, Hội nghị của Ban Chấp hành Trung ương (BCHTW) Đảng lần thứ 11 quyết định chuyển toàn bộ hoạt động của miền

¹ Cùng với huyện Vĩnh Linh (Quảng Trị).

² Đưa quân chiến đấu Mỹ và quân đồng minh Mỹ vào miền Nam trực tiếp tham chiến, đồng thời mở rộng chiến tranh phá hoại bằng không quân và hải quân đối với miền Bắc.

³ Ngày 5/8/1964, Mỹ sử dụng hơn 60 máy bay bắt ngờ tấn công hầu hết các căn cứ, khu trú ẩn và lực lượng tàu thuyền của hải quân trên tuyến ven biển miền Bắc từ Quảng Bình đến Quảng Ninh. Ngày 7/2/1965, Tổng thống Mỹ Johnson ra lệnh cho không quân Mỹ mở chiến dịch “Mũi lao lửa I” đánh vào thị xã Đồng Hới (Quảng Bình), đảo Cồn Cỏ (Quảng Trị), chính thức mở rộng cuộc chiến tranh phá hoại lần thứ nhất đối với miền Bắc.

Bắc từ thời bình sang thời chiến nhằm đảm bảo cho miền Bắc tiếp tục sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội (CNXH) trong điều kiện có chiến tranh, đảm bảo cho miền Bắc có đủ sức mạnh đánh bại cuộc chiến tranh phá hoại (CTPH) của không quân, hải quân Mỹ và làm tròn vai trò, nhiệm vụ của hậu phương lớn đối với tiền tuyến lớn. Tháng 12/1965, vào thời điểm Mỹ đang đưa quân ồ ạt vào miền Nam và mở rộng CTPH miền Bắc, Hội nghị lần thứ 12 BCH TƯ Đảng khẳng định *chống Mỹ, cứu nước là nhiệm vụ thiêng liêng của cả dân tộc ta*, nêu bật quyết tâm của nhân dân Việt Nam và đề ra nhiệm vụ cụ thể đối với miền Bắc: vừa sản xuất, vừa chiến đấu để bảo vệ miền Bắc, đánh bại CTPH của đế quốc Mỹ, động viên sức người, sức của, tăng cường chi viện miền Nam.

Triển khai những chủ trương của Trung ương Đảng, Đảng bộ Quảng Bình quyết tâm thực hiện nhiệm vụ hậu phương trên toàn tỉnh, góp phần làm trọn sứ mệnh hậu phương lớn đối với tiền tuyến lớn miền Nam.

Bộ Chính trị chỉ rõ nhiệm vụ của Quảng Bình, Vĩnh Linh là “khẩn trương chuẩn bị đối phó với CTPH bằng không quân và hải quân của Mỹ. Địch sẽ mở rộng đánh phá miền Bắc và Quảng Bình, Vĩnh Linh là nơi chúng sẽ đánh phá trước hết”.⁽⁴⁾ Trung ương Đảng khẳng định: Nếu Mỹ đánh ra miền Bắc, Quảng Bình sẽ là nơi “đầu sóng ngọn gió”.

Tháng 2/1965, Thường vụ Tỉnh uỷ Quảng Bình đã triệu tập Hội nghị cán bộ toàn tỉnh, khẳng định quyết tâm: giữ vững tinh thần, phát huy truyền thống anh hùng, bất khuất của “Bình - Trị - Thiên khói lửa”, sẵn sàng trước

mọi thử thách, quyết tâm đánh thắng giặc Mỹ xâm lược, làm tròn nhiệm vụ chi viện cho miền Nam ruột thịt.⁽⁵⁾

Thực hiện lời kêu gọi của Chủ tịch Hồ Chí Minh và Trung ương Đảng, phong trào thi đua “mỗi người làm việc bằng hai”⁽⁶⁾ phát triển mạnh mẽ trong toàn Đảng, toàn quân, toàn dân đầu năm 1965. Với thể trận sẵn sàng, quân và dân Quảng Bình dũng cảm đánh trả quyết liệt và giành được thắng lợi trong những ngày đầu chống cuộc CTPH của đế quốc Mỹ, bảo vệ quê hương và làm nghĩa vụ hậu phương đối với tiền tuyến lớn miền Nam.

Nhân sự kiện Quảng Bình bắn rơi 100 máy bay Mỹ ngày 14/7/1965, cùng với thành tích thu hoạch vụ sản xuất Đông Xuân 1964-1965 thắng lợi toàn diện, ngày 17/7/1965, Chủ tịch Hồ Chí Minh gửi thư khen⁽⁷⁾ đồng bào, bộ đội và cán bộ Quảng Bình bắn rơi 100 máy bay Mỹ: “Bác rất vui lòng thay mặt Trung ương Đảng và Chính phủ khen ngợi đồng bào, bộ đội và cán bộ Quảng Bình đã bắn rơi 100 máy bay Mỹ, vừa qua lại thu hoạch vụ chiêm rất tốt.

Như vậy là tỉnh nhà chiến đấu giỏi, sản xuất cũng giỏi.

Các tỉnh khác hãy ra sức thi đua với Quảng Bình.

Các chú bộ đội, cán bộ và đồng bào tỉnh nhà hãy phát huy thắng lợi, nêu cao truyền thống anh hùng của quân và dân ta, đoàn kết chặt chẽ, luôn luôn cảnh giác, quyết giành nhiều thành tích to lớn hơn nữa, cùng đồng bào cả nước quyết tâm đánh thắng giặc Mỹ xâm lược cho đến thắng lợi hoàn toàn!”⁽⁸⁾

Phấn khởi, vinh dự và tự hào, học tập thư

⁴Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Quảng Bình, *Báo cáo tổng kết tình hình 4 năm chống Mỹ, cứu nước (1965-1968)*, Phòng Lưu trữ Tỉnh uỷ Quảng Bình.

⁵Lại Văn Ly, *Tuyển lựa những năm sôi động*, Sở Giao thông Vận tải Quảng Bình, 1993, tr.32.

⁶Tháng 4/1964, Ban Bí thư Trung ương Đảng ra chỉ thị phát động phong trào thi đua “mỗi người làm việc bằng hai, ra sức xây dựng và bảo vệ miền Bắc, tích cực ủng hộ cách mạng giải phóng miền Nam” Xem Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng toàn tập*, tập 25 (1964), Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, 2003, tr.117.

⁷Đăng báo *Nhân dân số 4124* ngày 19/7/1965.

⁸*Hồ Chí Minh toàn tập, tập 14 (1963-1965)*, Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, H. 2011, tr.571.

khen của Người, nhân dân trong tỉnh sáng tạo nhiều hình thức thi đua. Mỗi hợp tác xã có “Cánh đồng thẳng Mỹ”, đội sản xuất có “Thửa ruộng thâm canh thẳng Mỹ”, cơ quan xí nghiệp có “Trận địa thẳng Mỹ”.

Tháng 11/1965, Thường vụ Tỉnh ủy Quảng Bình đã tổ chức “Đại hội tổng kết thi đua”, nhân dịp này, Tỉnh ủy, Hội đồng nhân dân, Ủy ban Hành chính, Mặt trận Tổ quốc tỉnh phát động phong trào thi đua “Hai giỏi” (chiến đấu giỏi, sản xuất giỏi) nhằm động viên toàn quân, toàn dân trong tỉnh giương cao ngọn cờ thi đua “Quyết tâm đánh thắng giặc Mỹ xâm lược”. “Hai giỏi” trở thành phong trào quần chúng thi đua lập công trên mặt trận chiến đấu và lao động sản xuất của quân và dân Quảng Bình trong suốt 10 năm kháng chiến chống Mỹ (1965-1975).

Mỗi đơn vị trong lực lượng vũ trang, hợp tác xã, từng gia đình, mỗi cá nhân đều có chỉ tiêu phấn đấu “Đơn vị hai giỏi”, “Chiến sĩ hai giỏi”. Phong trào thi đua “Hai giỏi” đã thành động lực cho 40 vạn người dân Quảng Bình vượt lên những đau thương mất mát, lập nên những chiến công hiển hách, góp phần xứng đáng cùng với cả nước đánh thắng giặc Mỹ xâm lược, thống nhất đất nước.

Ba năm sau ngày miền Bắc được hoàn toàn giải phóng, khi công cuộc khắc phục hậu quả chiến tranh trên toàn miền Bắc đã cơ bản hoàn thành, bước đầu thực hiện kế hoạch ba năm xây dựng CNXH, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã giành thời gian đi thăm một số địa phương tiêu biểu.

Ngày 16/6/1957, Chủ tịch Hồ Chí Minh trong chuyến thăm đồng bào Quảng Bình, Vĩnh Linh vùng giới tuyến, Người đã để lại

cho nhân dân, cán bộ và chiến sĩ Quảng Bình nhiều bài học, ấn tượng sâu sắc, tạo cho Quảng Bình khí thế và tầm cao mới trong chiến đấu, trong sản xuất.

Nhận rõ vị trí và vai trò chiến lược của Quảng Bình, Chủ tịch Hồ Chí Minh nói: “Quảng Bình cùng với Vĩnh Linh ở tuyến đầu miền Bắc, tiếp giáp với miền Nam, mọi việc làm tốt hay xấu của các cô, các chú ở đây đều có ảnh hưởng nhất định đến cách mạng miền Nam, đều có ý nghĩa đến việc bảo vệ miền Bắc, nếu kẻ địch có hoạt động liều lĩnh thì Quảng Bình và Vĩnh Linh phải đương đầu với chúng trước hết. Các cô, các chú phải chăm lo xây dựng lực lượng vũ trang nhất là dân quân tự vệ”.⁽⁹⁾ Người căn dặn cán bộ chiến sĩ trong các lực lượng vũ trang: “Hãy nhận rõ vị trí quan trọng của Quảng Bình mà mài sắc cảnh giác, tăng cường đoàn kết, ra sức học tập quân sự, rèn luyện đạo đức, phẩm chất của người chiến sĩ cách mạng, tích cực tham gia sản xuất, thực hành tiết kiệm, xây dựng quân đội lớn mạnh về mọi mặt để hoàn thành mọi nhiệm vụ mà Đảng, nhân dân giao phó trong bất cứ tình huống nào”.⁽¹⁰⁾

Thực hiện lời căn dặn của Chủ tịch Hồ Chí Minh, phong trào thi đua “Hai giỏi” do Tỉnh ủy Quảng Bình phát động trở thành phong trào cách mạng của quần chúng, là biểu tượng cao đẹp trong cuộc kháng chiến cứu nước.

2. Quảng Bình phấn đấu theo lời căn dặn của Chủ tịch Hồ Chí Minh, xứng đáng là địa phương dẫn đầu miền Bắc trong phong trào thi đua “Hai giỏi”

Học tập và làm theo thư Bác, quân và dân toàn tỉnh Quảng Bình dấy lên một phong trào sâu rộng, cổ vũ mọi người nêu cao tinh thần

⁹Tỉnh ủy Quảng Bình, *Tài liệu tuyên truyền kỷ niệm 50 năm ngày Bác Hồ về thăm Quảng Bình (16/6/1957 - 16/6/2007)*, Đồng Hới, 5/2007, tr.36.

¹⁰Tỉnh ủy Quảng Bình, *Tài liệu tuyên truyền kỷ niệm 50 năm ngày Bác Hồ về thăm Quảng Bình (16/6/1957 - 16/6/2007)*, Đồng Hới, 5/2007, tr.36.

yêu nước, cống hiến nhiều nhất cho sự nghiệp cách mạng chung của cả nước.

Thanh niên Quảng Bình có phong trào tình nguyện “*Ba sẵn sàng*”⁽¹¹⁾, Hội Phụ nữ có phong trào “*Ba đảm đang*”⁽¹²⁾; trên mặt trận sản xuất nông nghiệp có phong trào “*Cánh đồng 5 tấn thắng Mỹ*”, phong trào phấn đấu đạt 5 tấn thóc/ hécta trở thành hành động cụ thể của hàng vạn nông dân Quảng Bình; trong công nhân có phong trào “*Tay búa, tay súng*”; khoa học kỹ thuật có phong trào “*Ba quyết tâm*”; trong ngành giáo dục có phong trào “*Hai tốt*”...

Trong giai đoạn chiến tranh vô cùng ác liệt, Quảng Bình lại càng phát huy truyền thống quê hương cách mạng, biết bao những tấm gương chiến đấu, hy sinh dũng cảm, những anh hùng tử trong tuyến lửa ác liệt của chiến tranh. Nhiều địa danh của “đất lửa” Quảng Bình gắn liền với những tập thể và cá nhân anh hùng luôn khắc sâu in đậm trong ký ức của hàng triệu đồng bào và chiến sĩ cả nước.

Trong chiến đấu, nhiều tấm gương dũng cảm xuất hiện: gương Võ Xuân Nở - Bí thư Chi bộ thôn Phú Xá (Lộc Ninh) ôm bom nổ chậm; Lê Ngọc Lễ lấy thân mình làm giá súng; mẹ Nguyễn Thị Suốt vượt qua bom đạn chèo đò chở bộ đội qua sông. Tấm gương mẹ Suốt được Bác Hồ khen ngợi tại Lễ kỷ niệm lần thứ 20 ngày thành lập Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam 19/10/1966: “Trong cuộc chống Mỹ, cứu nước, các bà mẹ chiến sĩ đã khuyến khích con cháu mình vào bộ đội đánh giặc, cứu nước, còn ân cần nuôi nấng, giúp đỡ và bảo vệ cán bộ và chiến sĩ khác như con cháu mình... Bà mẹ Suốt

ở Quảng Bình đã xông pha bom đạn, không sợ sóng to gió lớn, suốt ngày đêm chèo thuyền đưa bộ đội và cán bộ qua sông để chiến đấu”.⁽¹³⁾

Mẹ Suốt được Nhà nước phong tặng Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân. Một vinh dự lớn trong những ngày tại Đại hội anh hùng chiến sĩ thi đua chống Mỹ, cứu nước, mẹ Suốt được gặp Bác Hồ, Bác khen ngợi: “Bà là anh hùng, cụ nhà cùng thi đua với vợ anh hùng, cả dân tộc ta đều phấn đấu trở thành anh hùng”. Bác chúc mẹ Suốt giữ gìn sức khỏe và gương mẫu với con cháu, làng xóm để có cuộc sống xứng đáng, nhiều người noi theo.

Ở mặt trận miền Tây Quảng Bình, không quân Mỹ ném bom đánh phá ác liệt, Đinh Thị Thu Nga nhảy lên mâm pháo thay pháo thủ bị thương tiếp tục chiến đấu. Trong trận không quân Mỹ ném bom bắn phá cầu Dài và vùng quanh thị xã Đồng Hới (4/4/1965), nữ dân quân Trần Thị Lý, cô dân quân gan góc của thị xã Đồng Hới, tuổi còn trẻ nhưng lập được chiến công dùng súng trường bắn máy bay Mỹ, được Quốc hội, Chính phủ tuyên dương Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân tại Đại hội anh hùng chiến sĩ thi đua chống Mỹ, cứu nước tháng 1/1967. Nguyễn Thị Kim Huế - Trung đội trưởng Trung đội quyết tử 759 (thành lập năm 1965) - đội 75 - công trường 12 phụ trách cung đường từ Nam cầu La Trọng đến Bãi Dinh. Với tinh thần quyết tử cho tuyến đường luôn thông suốt, chị và đồng đội mỗi lần vào trận đánh đều được làm lễ truy điệu sống. Ngày 1/1/1967, chị được Nhà nước phong tặng danh hiệu Anh hùng Lao động. Chị vinh dự có năm lần được gặp Bác Hồ. Lắng nghe những chiến

¹¹Tháng 2/1965, Ban Chấp hành Trung ương Đoàn phát động phong trào “*Ba sẵn sàng*” trong đoàn viên, thanh niên toàn miền Bắc, lời cuốn đong đảo thanh niên sẵn sàng chiến đấu; sẵn sàng nhập ngũ; sẵn sàng đi bất cứ nơi nào, làm bất cứ việc gì mà Tổ quốc cần đến.

¹²Ngày 19/3/1965, Ban chấp hành Trung ương Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam phát động phong trào “*Ba đảm đang*” trong giới phụ nữ miền Bắc: đảm đang sản xuất và công tác, thay thế chồng, con, anh em đi chiến đấu; đảm đang việc gia đình cho chồng, con, anh em yên tâm chiến đấu; đảm đang phục vụ chiến đấu, tham gia dân quân tự vệ, tập luyện quân sự để sẵn sàng chiến đấu.

¹³*Hồ Chí Minh toàn tập, tập 15 (1966-1969)*, Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, H. 2011, tr.172-173.

công của chị và đồng đội, Bác khen ngợi: “Con gái Quảng Bình sản xuất giỏi, chiến đấu giỏi, làm gì cũng giỏi”.⁽¹⁴⁾

Đại đội nữ pháo binh Ngư Thủy⁽¹⁵⁾, thi đua với lực lượng phòng không, trong 8 năm chiến đấu chống chiến tranh phá hoại miền Bắc, đạt thành tích đánh 8 trận, trong đó có 5 trận được công nhận bắn cháy và bắn chìm tàu khu trục Mỹ trên bờ biển Nam Quảng Bình.⁽¹⁶⁾ Đại đội trở thành một trong những đơn vị dân quân đầu tiên trên vùng biển ở miền Bắc lập được chiến công xuất sắc, “là một tập thể anh hùng tuyệt vời, chiến đấu gan dạ, sử dụng thành thạo pháo, bắn cháy tàu khu trục Mỹ. Trong bom đạn ác liệt vẫn hiên ngang, vững vàng đánh trả tàu chiến địch, bảo vệ vùng biển, bảo vệ nhân dân, bảo vệ sản xuất”.⁽¹⁷⁾ 37 chị em đều được Bác Hồ thưởng Huy hiệu của Người. Ngày 25/8/1970, Đại đội nữ pháo binh Ngư Thủy vinh dự được Quốc hội và Chính phủ tuyên dương danh hiệu “Đơn vị anh hùng Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân”.

Mỗi lần Quảng Bình bắn hạ máy bay Mỹ thứ 200 (6/1966), thứ 300 (6/1967), thứ 400 (4/1968), thứ 500 (8/1968), Bác Hồ đều gửi thư biểu dương, khích lệ. Nhân sự kiện Quảng Bình là tỉnh đầu tiên bắn rơi 200 máy bay Mỹ, ngày 14/6/1966, Bác gửi *Thư khen đồng bào, bộ đội và cán bộ tỉnh Quảng Bình* (đăng báo *Nhân dân số 4457* ngày 20/6/1966): “Bác rất vui lòng thay mặt Trung ương Đảng và Chính phủ khen ngợi đồng bào, bộ đội và cán bộ Quảng Bình đã nêu cao gương tốt cho các tỉnh

bạn thi đua làm theo”. Người nhấn mạnh “quân và dân tỉnh ta chớ vì thắng lợi mà chủ quan khinh địch; cần phải luôn luôn nâng cao cảnh giác, ra sức thi đua với quân và dân miền Nam anh hùng, cố gắng chiến đấu giỏi, sản xuất giỏi hơn nữa, cùng đồng bào cả nước kiên quyết chống Mỹ, cứu nước cho đến thắng lợi hoàn toàn”.⁽¹⁸⁾

Ngày 10/11/1967, đơn vị dân quân gái Võ Ninh và Đại Phong bắn rơi 2 chiếc F4H, bắt sống 2 giặc lái. Chủ tịch Hồ Chí Minh gửi *Thư khen đơn vị dân quân gái xã N. huyện Quảng Ninh (Quảng Bình)* ngày 16/11/1967 (đăng báo *Nhân dân số 4968* ngày 17/11/1967), khen ngợi dân quân gái xã Võ Ninh chiến đấu giỏi, bắn rơi tại chỗ một máy bay phản lực Mỹ. Người gửi tặng mỗi chiến sĩ một huy hiệu. Người căn dặn: “Các cháu hãy ra sức rèn luyện, học hỏi những kinh nghiệm hay, sản xuất giỏi, chiến đấu giỏi hơn nữa”. Dân quân, tự vệ, già trẻ, gái trai nhiều địa phương đã bắn rơi máy bay Mỹ. “Các tỉnh hãy đưa phong trào dân quân, tự vệ thi đua bắn rơi máy bay Mỹ lên cao hơn nữa, góp phần xứng đáng cùng với cả nước đánh thắng hoàn toàn giặc Mỹ xâm lược”.⁽¹⁹⁾

Ngày 10/4/1968, 500 đại biểu về dự Đại hội thi đua chiến đấu giỏi, sản xuất giỏi lần thứ ba của tỉnh Quảng Bình, vô cùng vinh dự thay mặt 40 vạn quân và dân trong tỉnh đón nhận thư Bác gửi khen nhân dịp quân và dân tỉnh bắn rơi 400 máy bay Mỹ. Trong *Thư khen quân và dân Quảng Bình*⁽²⁰⁾ là tỉnh dẫn đầu về thành

¹⁴ *Nữ anh hùng năm lần gặp Bác Hồ*. <http://cand.com.vn/Phong-su-tu-lieu/Nu-anh-hung-5-lan-gap-Bac-Ho-42097/>.

¹⁵ Đại đội nữ pháo binh Ngư Thủy thành lập tháng 11/1967, khi thành lập có 37 đồng chí với tuổi đời còn rất trẻ, từ khoảng 16 đến 22 tuổi.

¹⁶ Đại đội nữ pháo binh Ngư Thủy - Những người nữ anh hùng của thế kỷ XX. <http://lethuy.edu.vn/?u=news&su=d&cid=362&id=199775>

¹⁷ Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam tỉnh Quảng Bình, *Phong trào đấu tranh cách mạng phụ nữ Quảng Bình 1930-1975*, Quảng Bình, 1995, tr.175.

¹⁸ *Hồ Chí Minh toàn tập, tập 15 (1966-1969)*, Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, H. 2011, tr.122.

¹⁹ *Hồ Chí Minh toàn tập, tập 15 (1966-1969)*, Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, H. 2011, tr.404.

²⁰ Đăng báo *Nhân dân số 5112* ngày 10/4/1968.

tích bắn chìm, bắn cháy tàu chiến và biệt kích địch. Người viết: “Ba thứ quân của Quảng Bình đều lớn mạnh. Đặc biệt dân quân, tự vệ, già trẻ, gái trai đã dùng súng bộ binh bắn rơi nhiều máy bay Mỹ (64 chiếc); dân quân gái dùng pháo hai lần bắn cháy tàu chiến Mỹ. Quảng Bình đã lập được nhiều chiến công lớn, lại có thành tích xuất sắc trong mọi công tác phục vụ tiền tuyến”.⁽²¹⁾

Chủ tịch Hồ Chí Minh khen các mặt công tác của tỉnh đều có tiến bộ: mặc dù địch đánh phá ác liệt, Quảng Bình vẫn cố gắng trong sản xuất nông nghiệp, công nghiệp địa phương và thủ công nghiệp. Giao thông vận tải được đảm bảo thông suốt và hoàn thành kế hoạch. Về văn hóa, y tế, 10 vạn học sinh đi học, việc giữ gìn sức khỏe cho nhân dân, cứu chữa người bị thương, bảo vệ bà mẹ và trẻ em được thực hiện tốt.

“Nhu vậy là Quảng Bình càng đánh càng thắng, càng đánh càng mạnh...”

Quân và dân Quảng Bình hãy phát huy thắng lợi, ra sức học tập và thi đua với đồng bào miền Nam anh hùng, kiên quyết đánh bại mọi âm mưu và hành động chiến tranh phá hoại của giặc Mỹ, góp phần xứng đáng vào sự nghiệp thiêng liêng bảo vệ miền Bắc, giải phóng miền Nam, tiến tới thống nhất nước nhà”.⁽²²⁾

Đại hội hứa với Chủ tịch Hồ Chí Minh, sẽ tổ chức học tập tới tận từng thôn xóm, từng gia đình, phát huy thành tích đã đạt được, nỗ lực khắc phục những nhược điểm và khuyết điểm, phát động một cao trào hành động mạnh mẽ trong mọi ngành, mọi mặt hoạt động để đưa

phong trào tiến lên sôi nổi, mạnh mẽ, đều khắp và liên tục hơn.

Quảng Bình là địa phương lập chiến công bắn rơi chiếc máy bay thứ 3.000 trên miền Bắc.⁽²³⁾ Trong *Thư khen quân và dân miền Bắc* ngày 27/6/1968⁽²⁴⁾, Chủ tịch Hồ Chí Minh “thay mặt Trung ương Đảng và Chính phủ khen ngợi quân và dân miền Bắc đã thi đua sản xuất giỏi, chiến đấu giỏi”. “Khen ngợi quân và dân Quân khu IV rất xứng đáng là tuyến đầu của miền Bắc, anh dũng đập tan mọi thủ đoạn dã man của giặc Mỹ”.

Chủ tịch Hồ Chí Minh “đặc biệt khen ngợi quân và dân Quảng Bình đã đánh giỏi, hạ chiếc máy bay thứ 3.000 và gửi tặng đơn vị X. một lá cờ vinh dự. Đó là thành tích chung của quân và dân miền Bắc ta”.⁽²⁵⁾

Ngày 3/8/1968, quân và dân tỉnh bắn rơi chiếc máy bay thứ 500 trên đất Quảng Bình, được Bác Hồ gửi thư khen và Quốc hội tặng thêm một Huân chương Độc lập hạng Nhì. *Thư khen quân và dân Quảng Bình*⁽²⁶⁾ nhân sự kiện tỉnh bắn rơi 500 máy bay Mỹ.

“Từ cuối tháng 3/1968, giặc Mỹ đánh phá Quảng Bình dã man hơn trước, song vô quyết dầy có móng tay nhọn. Từ đầu tháng 4/1968 đến nay, Quảng Bình đã bắn rơi thêm 100 máy bay Mỹ.

Quảng Bình cũng rất hăng hái trên mặt trận sản xuất và giao thông vận tải, luôn luôn cố gắng làm tròn nghĩa vụ với tiền tuyến”.⁽²⁷⁾

Bác vui mừng báo tin Quốc hội vừa quyết định tặng tỉnh Quảng Bình thêm một Huân chương Độc lập hạng Nhì nữa.

“Bác nhắc nhủ đồng bào, bộ đội và cán bộ

²¹ *Hồ Chí Minh toàn tập, tập 15 (1966-1969)*, Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, H. 2011, tr.446.

²² *Hồ Chí Minh toàn tập, tập 15 (1966-1969)*, Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, H. 2011, tr.447.

²³ Ngày 25/6/1968, Đại đội 367, dân quân Minh Hóa và đơn vị 280 bắn rơi 01 chiếc F4H. Đây là chiếc máy bay Mỹ thứ 3.000 bị bắn rơi trên miền Bắc.

²⁴ Đăng báo *Nhân dân số 5190* ngày 28/6/1968.

²⁵ *Hồ Chí Minh toàn tập, tập 15 (1966-1969)*, Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, H. 2011, tr.466.

²⁶ Đăng báo *Nhân dân số 5232* ngày 9/8/1968.

²⁷ *Hồ Chí Minh toàn tập, tập 15 (1966-1969)*, Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, H. 2011, tr.480.

Quảng Bình chứ vì thắng lợi mà chủ quan khinh địch, phải luôn luôn cảnh giác, ra sức thi đua chiến đấu giỏi, sản xuất giỏi, làm công tác giao thông vận tải và phòng không nhân dân cho thật tốt, để đánh lấy nhiều thắng lợi to lớn hơn nữa, cùng đồng bào cả nước kiên quyết tiến lên đánh thắng hoàn toàn giặc Mỹ xâm lược”.⁽²⁸⁾

Dù cuộc sống của nhân dân còn nhiều khó khăn nhưng nhân dân Quảng Bình vẫn sẵn sàng “nuông cơm, xẻ áo” cho tiền tuyến miền Nam đánh Mỹ. Với khẩu hiệu “vì Trị Thiên không tiếc máu, tiếc xương”. Mặc dù cuộc sống trong thời chiến hết sức vất vả, khó khăn và thiếu thốn nhưng nhân dân Quảng Bình vẫn động viên nhau khắc phục khó khăn để đóng góp nhiều cho kháng chiến. Với tinh thần “chia lửa” cho tiền tuyến, nhân dân Quảng Bình bằng nhiều hình thức đã đóng góp sức mình cho cuộc kháng chiến. Các mẹ Nguyễn Thị Luyến (ở Mai Thủy - Lệ Thủy) có 5 người con, trong đó 3 con là liệt sĩ khi làm nhiệm vụ ở tiền tuyến, một con là liệt sĩ khi đi dân công hỏa tuyến, mẹ vẫn tinh nguyện để một con sau cùng đi bộ đội. Mẹ Nguyễn Thị Leo (ở Xuân Dục), có 5 con đã tòng quân giết giặc, một người đi thanh niên xung phong nhưng mẹ vẫn đến xã đội xin cho người con thứ 7 đi bộ đội...

Trong những năm chống Mỹ, cứu nước ác liệt, vượt qua những thử thách nghiêm trọng, quân và dân Quảng Bình được Bác gửi thư khen, động viên kịp thời. Mỗi lần thư Bác đến là mỗi lần quân và dân được truyền thêm niềm tin, được tiếp thêm sức mạnh mới để vượt mọi gian khổ, hy sinh, đưa phong trào tiến lên.

Trên mặt trận đảm bảo giao thông vận tải, quân và dân Quảng Bình hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ, giữ cho mạch máu giao thông thông suốt. Gần 10 năm đương đầu với đế quốc Mỹ, tuyến lửa Quảng Bình trở thành trọng điểm bị

đánh phá ác liệt, là nơi đối đầu quyết liệt với không lực và hải quân Hoa Kỳ. Quảng Bình kiên cường chiến đấu bảo vệ các tuyến giao thông vận tải chi viện miền Nam. Khẩu hiệu “Xe chưa qua nhà không tiếc” xuất hiện đầu tiên ở Võ Ninh tháng 7/1966, 37 ngôi nhà đã dỡ xuống lát đường cho 100 xe qua. Đúc Trạch, Hải Trạch có trên 150 gia đình tình nguyện dỡ nhà lát đường cầu Lý Hòa. Thực hiện khẩu hiệu “Xe chưa qua nhà không tiếc/ Đường chưa thông không tiếc máu xương”, nhân dân các địa phương Quảng Bình đã kiên cường giữ vững những con đường huyết mạch cho xe ra tiền tuyến.

Các điểm xung yếu của những vùng trọng điểm như tuyến biên giới Việt - Lào, bờ biển, thị xã Đồng Hới, các kho hàng, binh trạm, các bến phà Gianh, Quán Hàu, Long Đại, Xuân Sơn, công trình thủy lợi Cẩm Ly... được bố trí lực lượng mạnh, cơ động, xây dựng vững chắc trận địa chiến đấu.

Trên mặt trận sản xuất nông nghiệp, các hợp tác xã vẫn “bám làng mà chiến đấu, bám đồng ruộng mà sản xuất, bám hồ bom mà thâm canh”. Diện tích, năng suất, sản lượng hàng năm đều tăng, hệ thống thủy lợi ngày càng phát triển, phong trào hợp tác hóa trong nông nghiệp được củng cố.

Tháng 6/1966, một đoàn cán bộ Quảng Bình ra thăm miền Bắc, học tập kinh nghiệm của các hợp tác xã thâm canh giỏi (ở Thái Bình, Hưng Yên, Hà Tây, Vĩnh Phúc...). Đoàn được gặp Chủ tịch Hồ Chí Minh. Bác dặn dò thêm về phong trào thi đua: “Theo Bác không ai giỏi toàn diện, có thể giỏi về nhiều mặt hoặc chỉ một mặt, có người chiến đấu giỏi, có người phục vụ chiến đấu giỏi, có người giỏi trong phòng không nhân dân, có người đóng góp nhiều lương thực cho cuộc chiến đấu, cho cách mạng miền Nam... Thế cũng là rất giỏi. Người

²⁸Hồ Chí Minh toàn tập, tập 15 (1966-1969), Nxb Chính trị Quốc gia - Sự thật, H. 2011, tr.480

chăm lo bảo vệ của công, bảo vệ hàng chi viện cho tiền tuyến, cho không lấy, thấy không xin là giỏi. Đùng câu toàn, phải phát huy từng việc tốt, nhiều việc tốt thành người tốt”.⁽²⁹⁾

Những lời dặn dò tỉ mỉ, ân cần của Bác giúp cho cán bộ Quảng Bình thấu hiểu sự giản dị mà ý nghĩa lớn lao trong thi đua hai giới. Nhờ vậy, phong trào thi đua ngày càng được nâng cao về chất lượng, động viên được tinh thần yêu nước của mọi người dân vào sự nghiệp chống Mỹ, cứu nước. Đặc biệt, từ một vùng đất quảng canh, trong lửa đạn Quảng Bình đã có những cánh đồng 5 tấn, những trại chăn nuôi bò, lợn năng suất cao, những vùng đất được tưới tiêu hợp lý, những đồi sản bãi khoai sản lượng cao. Nạn đói không còn. Điều tác động mạnh nhất của phong trào là đã tích cực góp phần xây dựng con người mới anh dũng kiên cường bảo vệ Tổ quốc, phục vụ sự nghiệp cách mạng miền Nam.

Nhiều hợp tác xã có phong trào thâm canh, chăn nuôi, thủy lợi, cải tiến nông cụ hiệu quả như Lộc Long, Hợp Hòa, Tiên Lang, Thiết Sơn. Hợp tác xã Đại Phong tiếp tục giữ danh hiệu lá cờ đầu nông nghiệp trên miền Bắc. Vụ chiêm năm 1968, hợp tác xã Đại Phong đạt năng suất 24,78 tạ/ha, hợp tác xã Cự Nẫm đạt 25 tạ/ha.⁽³⁰⁾

Nghề đánh cá biển dành 60% lực lượng lao động và phương tiện phục vụ giao thông vận tải, tuy bị phong tỏa và đánh phá ác liệt, các hợp tác xã đánh cá vẫn ngày đêm bám biển vừa chiến đấu vừa đánh bắt hải sản tăng nguồn thực phẩm phục vụ bộ đội và nhân dân. Đội nữ đánh cá Minh Khai đạt danh hiệu “Hai giới” trong 4 năm 1965-1968. Hợp tác xã sản xuất muối Bảo

Ninh được tặng thưởng hai huân chương lao động, liên tục được công nhận là hợp tác xã “Hai giới”.

Các cơ sở công nghiệp, thủ công nghiệp phải sơ tán cơ sở vật chất và thiết bị nhưng cán bộ, công nhân các nhà máy, xã viên các hợp tác xã thủ công nghiệp phát huy tinh thần tự lực cánh sinh, khắc phục khó khăn tìm nguồn nguyên liệu tại chỗ sản xuất đảm bảo một phần nhu cầu tại chỗ, phục vụ kịp thời cho sản xuất, chiến đấu và đời sống của nhân dân.

Tổng kết 4 năm phong trào thi đua “Hai giới” trong cuộc chiến đấu chống CTPH lần thứ nhất (1965-1968), hàng vạn người đạt danh hiệu “Hai giới”, trong đó có 18.000 người đạt danh hiệu “Hai giới” 4 năm liền; hơn 14.000 gia đình và hàng nghìn tập thể “Hai giới”, 12.000 chiến sĩ thi đua, 450 chiến sĩ quyết thắng, 160 tổ đội lao động xã hội chủ nghĩa, 220 đơn vị quyết thắng; có 22 đơn vị và 174 dũng sĩ diệt Mỹ và dũng sĩ diệt cơ giới địch. Đặc biệt, tại Đại hội anh hùng, chiến sĩ thi đua toàn quốc, Quảng Bình có 7 đơn vị, 11 cá nhân được Quốc hội và Chính phủ tuyên dương Anh hùng Lao động và Anh hùng lực lượng vũ trang nhân dân.⁽³¹⁾

Trong hai lần tiến hành CTPH, đế quốc Mỹ đã sử dụng các loại máy bay, tàu chiến đánh phá Quảng Bình, với hơn 1 triệu tấn bom; binh quân mỗi người dân Quảng Bình phải hứng chịu hơn 2 tấn bom đạn.⁽³²⁾ Trong 8 năm chiến đấu chống CTPH của đế quốc Mỹ, quân và dân tỉnh Quảng Bình đã bắn hạ 704 máy bay, bắn chìm, bắn cháy 84 tàu chiến Mỹ. Cùng với nhiệm vụ chiến đấu, nhân dân đã đóng góp gần 2.960 nghìn ngày công phục vụ chiến đấu

²⁹ *Quảng Bình ơn Bác*, Ban nghiên cứu Lịch sử Đảng, Ty Văn hóa Quảng Bình, 1975, tr. 103.

³⁰ Phan Thị Trà Giang, *45 năm nghĩ về phong trào “Hai giới” ở Quảng Bình*, Tạp chí Thông tin Khoa học và Công nghệ Quảng Bình, số 4-2010.

³¹ Phan Việt Dũng, *Quảng Bình “Hai giới”*, <http://www.baoquangbinh.vn/dat-va-nguoi-quang-binh/201504/quang-binh-hai-gioi-2124626/>.

³² *Quảng Bình “Hai giới”*. <http://www.qdnd.vn/ho-so-su-kien/40-nam-chien-thang-vi-dai-30-4/quang-binh-hai-gioi-259956>

và bảo đảm giao thông vận tải; khoảng 11% dân số (39.500 người) đã tham gia chiến đấu trong quân đội, thanh niên xung phong, dân công hỏa tuyến...⁽³³⁾ Trên quê hương Quảng Bình “Hai giới”, 160 đơn vị, 35 cán bộ, chiến sĩ được phong tặng danh hiệu Anh hùng Lực lượng vũ trang nhân dân, 186 đơn vị quyết thắng; Bác Hồ đã 7 lần gửi thư khen lực lượng vũ trang và nhân dân Quảng Bình, tặng 4 cờ “Quyết tâm đánh thắng giặc Mỹ xâm lược”.⁽³⁴⁾

Phong trào “Hai giới” trở thành “phong trào đặc trưng” của Quảng Bình, lan tỏa khắp thôn xóm, từ vùng đồng bằng đến vùng núi xa xôi hẻo lánh, từ nông thôn đến thành thị. Phong trào thi đua còn tác động mạnh mẽ đến công tác xây dựng Đảng, xây dựng chi bộ, đảng bộ 4 tốt, đảng viên 4 tốt. Đảng bộ mạnh thì phong trào thi đua càng được chỉ đạo sâu sát, cụ thể, càng nâng cao được chiều sâu của phong trào thi đua chống Mỹ, cứu nước. Phong trào thi đua đã góp phần xây dựng và bảo vệ hậu phương vững mạnh, tăng cường cung cấp nhân lực, vật lực cần thiết cho tiền tuyến, cổ vũ và bồi đắp niềm tin, tinh thần chiến đấu cho quân và dân toàn tỉnh nói riêng, quân dân cả nước nói chung trong sự nghiệp cứu nước.

Từ kinh nghiệm của việc tổ chức thế trận chiến tranh nhân dân chống chiến tranh xâm lược và qua những bài học thực tiễn của phong trào thi đua chiến đấu giỏi, sản xuất giỏi, quân và dân Quảng Bình hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ đánh thắng hai cuộc CTPH của Mỹ, xây dựng hậu phương vững mạnh và chi viện cao nhất cho chiến trường miền Nam. Dưới sự lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng bộ Quảng Bình, nhân dân luôn kiên cường, anh dũng chiến đấu, sẵn sàng hy sinh để bảo vệ vững chắc địa bàn, đồng thời thực hiện vai trò của một hậu phương đối với tiền tuyến, xứng đáng là hậu phương trong

hậu phương lớn miền Bắc.

Thắng lợi mà quân và dân Quảng Bình giành được trong cuộc kháng chiến chống Mỹ, với phong trào thi đua “Hai giới”, là thắng lợi của hàng triệu khối óc không ngừng tìm tòi sáng tạo trong sản xuất và chiến đấu, trong mọi tình huống, sự giác ngộ về chính trị của toàn dân, của muôn người như một. Nhiều chiến sĩ “Hai giới” xuất hiện trong chiến đấu, trong sản xuất, trong tổ chức đời sống và xây dựng lực lượng có sức lan tỏa, rộng khắp đối với nhân dân mọi miền Tổ quốc. Quảng Bình được cả nước tôn vinh là “tỉnh anh hùng”. Mỗi tên làng, tên xóm của Quảng Bình gắn liền với những chiến công hiển hách. Lịch sử mãi mãi ghi công các chiến công gắn liền với những tập thể và cá nhân anh hùng, liệt sĩ cùng với các địa danh nổi tiếng: Cha Lo - Cổng Trời, đường 12A, đường 20 Quyết Thắng, sông Gianh, Nhật Lệ, bến phà Quán Hàu, Long Đại, Xuân Sơn, trận địa nữ pháo binh Ngư Thủy, lão dân quân Đức Ninh, Đại đội 759 Thanh niên xung phong, Mẹ Suốt...

Tinh thần “*Quảng Bình quật khởi*” trong kháng chiến chống thực dân Pháp đã tái hiện tỏa sáng và phát huy trong những năm kháng chiến chống Mỹ, cứu nước, tiếp nối với phong trào “Hai giới”. Thực tiễn phong trào “*Hai giới*” của Quảng Bình để lại nhiều bài học kinh nghiệm quý báu cho công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc ngày nay.

Những lời động viên, khen ngợi kịp thời, mộc mạc và sâu sắc của Chủ tịch Hồ Chí Minh về thi đua yêu nước có tác dụng động viên, cổ vũ sức mạnh, niềm tin lớn lao, là tài sản tinh thần quý giá mãi cổ vũ, nhắc nhở Đảng bộ và nhân dân Quảng Bình phấn đấu vươn lên trong giai đoạn cách mạng mới ■

³³ *Quảng Bình ra sức phát huy truyền thống quê hương “Hai giới” trong thời kỳ mới.* <http://nhandan.com.vn/chinhtri/item/17672202-.html>

³⁴ *Quảng Bình “Hai giới”.* <http://www.qdnd.vn/ho-so-su-kien/40-nam-chien-thang-vi-dai-30-4/quang-binh-hai-gioi-259956>